

De jeugdwerkloosheid en het onvoltooide beleid

DR. W. VAN VOORDEN

Inleiding

Allerwegen wordt de ernst van de werkloosheid onder jongeren onderkend. In hoge mate is er overeenstemming dat hier sprake is van een groot probleem waar – zonedig zelfs onorthodoxe – beleidsmaatregelen voor moeten worden genomen. Initiatieven en plannen tot initiatieven van verscheiden aard en op verschillende beleidsniveaus worden gepresenteerd om een bijdrage aan de bestrijding van de jeugdwerkloosheid te leveren. Het is ondoenlijk om deze baaierd van aanpakken en ideeën in deze bijdrage in extenso te behandelen. Wel lijkt op voorhand de conclusie gerechtvaardigd dat de mate van maatschappelijke overeenstemming over de bestrijding van de jeugdwerkloosheid op het vlak van implementatie en uitvoering aanmerkelijk minder groot is.

In het volgende betoog worden eerst enige cijfermatige gegevens gepresenteerd die een zodanige omvang van de jeugdwerkloosheid aangeven dat afzonderlijke beleidsaandacht is gerechtvaardigd. Vervolgens ga ik in op de oorzaken die juist onder jongeren de werkloosheid hoog hebben doen oplopen. Bij de vraag welke beleidsmaatregelen soelaas kunnen bieden is het goed zich te realiseren dat het hier om een in vele opzichten weerbarstig, moeilijk te attaqueren vraagstuk gaat. Ten slotte worden enige oplossingsrichtingen aangegeven en rond ik af met het perspectief op langere termijn.

Enige cijfers

In februari 1984 bedroeg de geregistreerde werkloosheid onder de jeugd (onder 23 jaar) 246.000 op een totale geregistreerde werkloosheid van 857.000; 29% van de werkloosheid was daarmee geconcentreerd

in de groep onder 23 jaar (37% zelfs in de groep onder 25 jaar) 1). Het relatieve aandeel bij de meisjes is tweemaal zo hoog als bij de jongens (44% tegenover 22%). Vier van iedere tien werkloze jeugdigen onder 23 jaar is schoolverlater. Het absolute aantal schoolverlaters bedroeg begin 1984 96.197. Zet men enige meetpunten in 1983 en 1984 op een rij dan blijkt dat het aantal schoolverlaters zonder werk sterker is gestegen dan het aantal niet-schoolverlaters; dit geldt met name voor de categorie 19 tot en met 22-jarigen. (zie de tabel).

Het aandeel van de schoolverlaters in de jeugdwerkloosheid neemt dus toe ondanks het feit dat het concentratiemoment van schoolverlating (zomer 1983) steeds verder terug ligt.

Voorts is de werkloosheidsduur een belangrijk gegeven. Het is bekend dat jongeren gemiddeld een kortere werkloosheidsduur hebben dan personen in andere leeftijdscategorieën. De spreiding van de werkloosheid onder jongeren is kennelijk gelijkmatiger verdeeld dan bij de overige leeftijdsgroepen. Dit feit wordt ook door recente cijfers bevestigd. Indien we letten op de groep die 12 maanden of langer werkloos is dan was in februari jl. van de werkloze jongeren tot 23 jaar 34% langdurig werkloos (februari 1983: 25,3%) en van de 23- tot en met 49-jarige werklozen 53,3% langdurig werkloos (februari 1983: 41,5%) en van de 50-jarigen en oudere werklozen 67,9% langdurig werkloos (februari 1983: 57,7%). De toenemende ernst van de jongerenproblematiek blijkt evenwel op twee punten.

Ten eerste is er sprake van een relatieve toeneming van de langdurige werkloosheid onder jongeren. De gemiddelde werkloosheidsduur onder jongeren stijgt. Deze tendens is er ook wanneer een langere periode dan één jaar wordt bezien. Zo is het aandeel van de schoolverlaters dat na drie

maanden nog is ingeschreven op het GAB gestegen van 41% in 1979 naar 51% in 1981. Ten tweede is het absolute aantal langdurige werklozen onder de jeugd groter dan onder de 50-64-jarigen die procentueel het zwaarst zijn getroffen. Dit is uiteraard het gevolg van de grotere absolute omvang van de jeugdwerkloosheid. Eind februari 1984 bij voorbeeld waren 84.000 jongeren tot 23 jaar langer dan een jaar zonder werk tegen 68.000 mensen van 50 jaar en ouder.

Binnen de groep jeugdigen concentreert de werkloosheid zich steeds duidelijker in bepaalde categorieën. Extra zwaar worden de jongste leeftijdsgroep tot 18 jaar getroffen (hoewel de meest recente cijfers een verslechtering van de 19- tot en met 22-jarigen laten zien) 2), de schoolverlaters met LBO- en MAVO-opleiding en vooral schoolverlaters zonder diploma, de meisjes met een LHNO-opleiding en etnische minderheden.

Uit onderzoek blijkt dat vooral het lage opleidingsniveau – meer dan de jeugdige leeftijd – oorzaak is van de hoge werkloosheid onder de jongste leeftijdsgroep. Vooral voortijdige schoolverlaters 3) en jongens en meisjes met een lage opleiding hebben een verhoogd werkloosheidsrisico. Van Puffelen heeft erop gewezen dat gebrekkige opleiding op haar beurt sterk samenhangt met het milieu van herkomst:

- naarmate het beroepsniveau van de vader lager is, is de schoolprestatie van het kind kleiner en de werkloosheidskans groter;
- als de vader werkloos is dan wel indien er sprake is van een éenoudergezin ligt het prestatieniveau van het kind lager en is dus de werkloosheidskans groter 4).

Oorzaken jeugdwerkloosheid

De volgende factoren kunnen worden genoemd als oorzaken van jeugdwerkloosheid. Ten eerste is er de algemeen belabberde werkgelegenheidssituatie. Het tekort aan arbeidsplaatsen waardoor de huidige arbeidsmarkt wordt gekenmerkt is óók van directe en grote betekenis voor de inschakeling van jongeren in het arbeidsproces. Factoren die meer specifiek de werkloosheid onder jongeren kunnen verklaren zijn:

- het grote aanbod van jongeren en vooral van schoolverlaters. Ieder jaar keren circa 250.000 schoolverlaters de school de rug toe waarvoor emploi moet worden gevonden;
- de hoogte van het jeugdminimumloon. In de jaren zestig en zeventig zijn de

Tabel. Jeugdwerkloosheid, onderverdeeld naar schoolverlaters (eind december 1982 = 100)

	1983			1984 eind maart
	eind juni	eind september	eind december	
< 19 jaar	96	93	90	89
– waarvan schoolverlater	97	97	95	94
19 t/m 22 jaar	111	112	112	115
– waarvan schoolverlater	124	131	136	143

Bron: De arbeidsmarkt in maart 1984, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, tabel d, blz. 3.

1) De arbeidsmarkt in februari 1984, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, blz. 2.

2) De arbeidsmarkt in februari 1984, op. cit., blz. 2.

3) Jaarlijks verlaten meer dan 30.000 jongeren het LBO en de MAVO zonder diploma.

4) F. van Puffelen, Schoolverlaters op de arbeidsmarkt, *ESB* 18 mei 1983, blz. 432 e.v.

jeugdlonen relatief gestegen onder meer door het optrekken van het wettelijk minimumloon;

- het gebrek aan beroepservaring. In de huidige kopersmarkt streven werkgevers naar een direct produktieve inzet van arbeid. Arbeid wordt minder als een investeringsgoed voor de toekomst beschouwd en meer als eindprodukt dat direct produktief dient te zijn;
- door deze strengere toets van direct produktieve inzetbaarheid, neemt de kwalificerende (lerende) functie van het werken (door middel van „on-the-job-training”, „in-service-training”) af en moet het onderwijs beter aansluiten op de arbeidsplaats; voor het onderwijssysteem een moeilijke opgave!;
- de afsluiting van de zogenaamde „interne arbeidsmarkt” in bedrijven en instellingen, maakt het voor nieuwkomers moeilijk entree te krijgen. Het streven naar interne vacaturevervulling en naar promotie via anciënniteit van onderop werken zeer ongunstig uit voor jongeren. Hetzelfde is het geval bij inkrimping via natuurlijk verloop of door het hanteren van het „lifo system” (last in, first out) bij ontslagen. Door deze handelwijzen sluiten arbeidsorganisaties zich als oesters voor nieuwkomers en ingeval van ontslagen gaan de jongeren er het eerst uit. Geen wonder dat de jeugdwerkloosheid oploopt;
- als laatste specifieke factor kan bij (een deel van) de jongeren worden gewezen op arbeidspreferenties die niet geldend kunnen worden gemaakt in de huidige arbeidsmarkt zoals een oriëntatie op functies in de kwartaire sector, het afwijzen van functies die onderhevig zijn aan industriële gezagsverhoudingen of aan commercieel winststreven of – nog ruimer – het verwerpen van waarden die op de traditionele arbeidsmarkt opgeld doen (carrièreperspectief, oriëntatie op inkomen en duurzame gebruiksgoederen enz.). Overigens openbaart zich in deze subculturele trekken wellicht een defensiemechanisme bij jongeren, als vorm van verzet tegen het machteloos, als speelbal van economische krachten, aan de zijlijn gemanoeuvreed zijn.

Ten slotte is er sprake van enige optische vertekening die de jeugdwerkloosheid dramatischer doet schijnen dan zij in werkelijkheid is. Een omvangrijke categorie oudere arbeidskrachten in de VUT of met een (volledige) WAO-uitkering wordt niet langer als werkloos geregistreerd en maakt automatisch het relatieve aandeel van de jeugdigen in de werkloosheid groter. Hetzelfde effect treedt op bij de afschaffing van de inschrijfplicht voor 57½-jarigen, die nu gaande is.

Marktstructuur als dominante oorzaak

Van Bakkum onderscheidt de oorzaken van jeugdwerkloosheid in een tweetal categorieën 6). In de rentabiliteitsbenadering

wordt benadrukt dat jongeren een te hoog loon en een te gering produktief vermogen hebben en daarom van arbeidsplaatsen weggehouden of verdrongen worden door oudere leeftijdsgroepen. In de marktstructurele benadering wordt gewezen op institutionele factoren; in het aanbod van werkzoekenden zijn jongeren oververtegenwoordigd (schoolverlaters, ex-dienstplichtigen) en banen voor jongeren hebben veelal het vervelende kenmerk dat ze in de periferie van de arbeidsorganisatie zijn gelokaliseerd: instabiel, laagbetaald en veelal zonder carrièreperspectief, waarvan het voortbestaan sterk is verbonden met fluctuaties in het bedrijfsresultaat; jongeren als stootkussen voor slechte tijden. Interessant is nu dat het aandeel van de jeugd in de als geheel dalende personeelshervaring eerder is gestegen dan gedaald en dat in de ontslagverlening hun aandeel vrij constant is gebleven 6). Werkgevers hebben dus hun selectie niet sterker op ouderen gericht vanwege te hoge minimumjeugdlonen. De jongerenproblematiek is veeleer verbonden met het feit dat zij zijn oververtegenwoordigd in het aanbod van werkzoekenden en ook in de personeelshervaring van bedrijven en instellingen. Als de werkgelegenheid stagneert dan vermindert de personeelshervaring en dat treft vooral de jeugd. Als voorts meer ontslagen vallen dan is ook de jeugd aan de periferie van de arbeidsorganisatie het eerst aan bod. De marktstructurele benadering van de jeugdwerkloosheid lijkt dus te overheersen. Zowel bij afnemende werving als bij toenemende ontslagen worden jongeren – evenals andere nieuwkomers op de arbeidsmarkt zoals gehuwde vrouwen – disproportioneel getroffen. In het licht van deze gegevens ligt een verlaging van het jeugdminimumloon als oplossing voor de jeugdwerkloosheid niet voor de hand. Het kabinet komt tot dezelfde conclusie 7). Ook in een recent rapport van Boonen blijkt de betekenis van het minimumjeugdloon beperkt. Bijna tweederde van de jongeren wordt boven het minimumloon betaald en de recente verlagingen van het wettelijk minimumloon (in 1981 en 1983) zijn maar te dele overgenomen door de cao's in het bedrijfsleven. De stelling – aldus Boonen – dat het wettelijk minimumjeugdloon een belemmering vormt voor veel werkgevers om jongeren in dienst te nemen behoeft enige nuancering: een intensiever beleid om de cao-jeugdlonen aan te passen aan de nieuwe wettelijke regeling had dan voor de hand gelegen 8).

De weerbarstigheid van het vraagstuk

De moeilijkheidsgraad van het probleem van de jeugdwerkloosheid is groot; de weerbarstigheid laat zich analytisch in drie dimensies uitwerken: de weerbarstigheid van het probleem, de weerbarstigheid t.g.v. betrokken beleidsvelden en weerbarstigheid door de opstelling van beleidsinstanties.

De weerbarstigheid van het probleem ligt ten eerste in de omvang ervan; bij een stagnerende werkgelegenheidsontwikke-

ling is de werkloosheid onder jongeren hoog, terwijl er de komende jaren sprake is van een constant hoog aanbod van jongeren en een toenemende werkloosheidsduur. Voorts werkt de arbeidsmarkt als het ware vijandig voor jongeren. Hoger opgeleiden verdringen lager opgeleiden, ervaren krachten verdringen onervaren krachten, waardoor de werkloosheid wordt afgewenteld op de zwakste groepen (ook binnen de jeugd). De bovengenoemde interne marktstructuur in arbeidsorganisaties maakt het jongeren moeilijk om een entree in het arbeidsproces te krijgen en bij ontslag staan zij vooraan. De weerbarstigheid is ook groot omdat er moeilijk beleidsmatig te veranderen verbanden liggen. Het verband bij voorbeeld tussen werkloosheid, laag opleidingsniveau en beroep van de vader maakt gemakkelijke en snelle oplossingen ondenkbaar; het selecteren van jongeren op basis van groepskenmerken (de zogenaamde statistische discriminatie) als ras, kleur, sekse die de hoge werkloosheid onder minderheden en meisjes bevordert, laat zich niet eenvoudig wijzigen.

Daarnaast is de weerbarstigheid gevolg van het feit dat in het probleem van de jeugdwerkloosheid een aantal beleidsterreinen met elkaar zijn verweven. Jeugdwerkloosheid raakt het onderwijsbeleid als het gaat om een (verbeterde) aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, het raakt het arbeidsvoorzieningsbeleid bij beroepsscholing, bemiddeling en de creatie van tijdelijke arbeidsplaatsen, het raakt de sociale zekerheid waar jongeren met behoud van uitkering worden tewerkgesteld en de arbeidsvoorwaardenregeling waar de rechtspositie van jongeren, de (ont)koppeling van leer/arbeidsvereenkomsten en arbeidstijdverkorting in het geding zijn. De onderlinge verwevenheid van deze terreinen bij het zoeken naar oplossingen voor de jeugdwerkloosheid maakt dat snel de grenzen van één of meer beleidsterreinen worden bereikt. Duidelijk is dat een nodige frontale aanval op de werkloosheid onder jongeren grensoverschrijdend (onorthodox!) moet zijn.

Te nauw keurslijf van randvoorwaarden

Ten slotte is er de weerbarstigheid omdat de „range” van beleidsopties wordt beperkt door de randvoorwaarden die daaraan van werkgeverszijde en van de

5) R. van Bakkum, Jeugdwerkloosheid, *SMO Informatief*, 1983, blz. 24 e.v.

6) Idem, blz. 28.

7) *Jeugdwerkplan*, Tweede Kamer, zitting 1981 – 1982, nr. 17341, blz. 115 en 116.

8) K. Boonen, *De verdiensten van de jeugd*, Raad voor het Jeugdbeleid, Amsterdam mei 1984, blz. 118. Zie voor een theoretische benadering die eveneens tot nuancering van het effect van het minimumjeugdloon concludeert: Wolfgang Franz, *Youth unemployment in the Federal Republic of Germany: theory, empirical results and policy implications*, Tübingen, 1982, blz. 46 e.v.

vakbeweging worden gesteld en door een op bepaalde punten weinig voortvarend beleid van de overheid. Het is mijn indruk dat de discussie op landelijk niveau over de bestrijding van de jeugdwerkloosheid zich binnen een te nauw keurslijf van randvoorwaarden voltrekt. Een keurslijf dat nauwer is dan de kritische grenzen van de diverse betrokken beleidsterreinen vereisen. Van werkgeverszijde is men bij voorbeeld tegen quoterings en verplichte aanneming van jongeren, tegen de invoering van het zogenaamde derde arbeidscircuit (tijdelijke bovencallige plaatsing van langdurig werklozen) in de collectieve sector omdat deze dan zou worden bevoordeeld boven de marktsector en pleit men voor een ont koppeling van leer- en arbeidsovereenkomsten. De vakbeweging verzet zich tegen een verlaging van het minimuminkomen en tegen situaties waarin jongeren, tegen lagere beloning tewerkgesteld, de arbeidsvoorwaarden van anderen uithollen. Men wenst voorts vast te houden aan gekoppelde leer- en arbeidsovereenkomsten.

Gegeven de omvang van de problematiek zou men van de overheid brede baanbrekende initiatieven verwachten. Zo vraag ik mij met Kruse 9) af waarom de overheid in haar rol van werkgever niet een zeer ruim gebruik maakt van het leerlingwezen en waarom de concurrentievervalsende werking van werken met behoud van uitkering in de marktsector niet wordt tegengegaan door dit voor jongeren onder bepaalde voorwaarden ruimhartig voor alle bedrijven toe te staan in plaats van het huidige terughoudende experimenteerbeleid.

Twee beleidsniveaus

Zowel bij de overheid als in het bedrijfsleven lijkt zich een identiek proces te voltrekken waarin het centraal niveau, niet in staat werkbare oplossingen voor de jeugdwerkloosheid uit te werken, door het lokale (overheid) en het brancheniveau (bedrijfsleven) met eigen initiatieven wordt ingehaald. Binnen de overheid is dit proces al enige tijd gaande, waar vele gemeentelijke overheden, met zeer verscheiden initiatieven voor „hun” werkloze jongeren werkprojecten opzetten en begeleiden. Kleinschalige beleidsoplossingen hebben overigens een eigen karakter. Onderscheidt men schematiserend maatregelen met betrekking tot de reguliere arbeidsmarkt en maatregelen buiten de reguliere arbeidsmarkt dan behoren tot de eerste categorie de verlaging van het jeugdloon, maatregelen gericht op het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en gericht op het herverdelen van arbeid (door middel van algemene arbeidsduurverkortings, jeugdbanen van 32 uur of in de vorm van groeibanen van 20 naar 32 wekelijkse arbeidsuren). Bij de tweede categorie denke men aan werken met behoud van (of met behulp van) een uitkering, vrijwilligerswerk en het bevorderen van loonvormende bedrijven voor jongeren. De gemeentelijke initiatieven behoren vrijwel zonder uitzondering tot de

tweede categorie. De centraal genomen initiatieven richten zich met name op de reguliere arbeidsmarkt en hebben weinig zoden aan de dijk gezet. De verlaging van het jeugdloon heeft de jeugdwerkloosheid niet doen dalen, het KMBO (kort middelbaar beroepsonderwijs) heeft vooralsnog meer de functie van aanbodbeperking dan van verbeterde aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en arbeidsduurverkortings vindt weliswaar ingang, doch van herbezetting (ook in 32 urenbezetting) is nog weinig sprake.

Het onvermogen om centraal een antwoord te geven op de groeiende jeugdwerkloosheid heeft op lokaal niveau tot initiatieven geleid die veelal buiten de reguliere arbeidsmarkt pogen de werkloosheid te bestrijden. Het gaat dan veelal om succesvolle projecten van doorgaans kleine omvang die op gespannen voet staan ten opzichte van de reguliere markt. Vrees voor concurrentievervalsing, twijfels aan additionaliteit en vraag om (regionale) toetsing markeren de grenzen van de gemeentelijke expansiedwang.

Een zelfde stuwings van „beneden” doet zich in het bedrijfsleven voor waar de centrale maatschappelijke organisaties onlangs met een ambitieus jeugdwerkplan uit de metaal zijn geconfronteerd 10). Het gaat hier overigens om een intentieverklaring en niet om een uitgewerkt plan, doch het beoogde aantal betrokken jongeren (90.000 per jaar), de combinatie van uitbreiding leerlingwezen, het voorschakelen van een praktijkleerfase ook bij andere functies dan de gebruikelijke onder het leerlingwezen en het toepassen van arbeidsduurverkortings door het scheppen van groeibanen en deeltijdarbeid van jongeren, alsmede het feit dat werkgevers- en werknemersorganisaties daarover overeenstemming hebben bereikt geven dit contourplan een boven de metaalsector uitstijgende betekenis. Ook in andere branches (bij voorbeeld in de grafische sector) en soms per onderneming zijn initiatieven genomen gericht op de inschakeling van schoolverlaters of jongeren in het arbeidsproces.

Het is hoog tijd dat op centraal niveau kaders worden geschapen die richting geven aan en steun bieden voor wat zich op gemeentelijk en brancheniveau bezig is te ontwikkelen. Het onlangs gestarte technische overleg tussen de overheid en de Stichting van de Arbeid biedt daartoe een platform, dat snel tot resultaten zal moeten komen.

Derde niveau

Wellicht is er inmiddels een derde niveau waar de werkloosheid onder jongeren wordt opgelost. Niet beleidsmatig geïnduceerd, maar wel soms oogluikend gemeentelijk toegelaten is er in de grote steden de zogenaamde buurt-, scherm- of informele economie groeiende, waarin arbeidskrachten buiten de officiële circuits en kanalen van belasting, sociale zekerheid, reguliere arbeidsmarkt, arbeidswetgeving of collectieve arbeidsovereenkomst in deeltijd, tij-

delijk of op afroep werken. Over de aard en de omvang van dit verschijnsel bestaan nog vele vragen die door verder onderzoek moeten worden beantwoord. Lambooy meent – op basis van buitenlandse gegevens en van eigen onderzoek in Amsterdam – dat hier een structurele ontwikkeling gaande is waar een omvangrijk deel van de Nederlandse beroepsbevolking (5 à 7%) bij is betrokken 11). Gegeven de vermoedelijke aard van de activiteiten – kleinschalig, simpel, flexibel werk – mag worden aangenomen dat deze „lokale grijze markt voor vrije jongens” een relatief groot aandeel jongeren zal hebben.

Snelheid geboden

Het beeld dat oprijst is weinig bemoedigend. Weliswaar is er ruime beleidsaandacht op verschillende beleidsniveaus, die in vele ideeën, plannen en maatregelen tot uiting komt. Doch de centraal genomen beleidsmaatregelen zijn tot op heden beperkt effectief geweest. Lokale initiatieven bieden wel soelaas, maar voor relatief weinig jongeren en voor een korte periode. Het effect van deze maatregelen is veelal meer van sociale dan van economische betekenis. Het bedrijfsleven is verdeeld over de voorwaarden waaronder een arbeidsmarktbeleid voor jongeren moet worden ingericht. Hier en daar zijn er ten slotte tekenen dat jongeren zelf tegen de verdrukking in, zich in het arbeidsproces (in grote steden) weten in te schakelen.

De jeugdwerkloosheid is nu groot en dient daarom *op korte termijn* krachtadig te worden aangepakt waarbij doorbraken in de gesignaleerde weerbarstigheid van verweven beleidsterreinen, en van gestelde randvoorwaarden nodig zijn. Voor verdere uitwerking komen dan in aanmerking de instelling van een derde arbeidscircuit in de collectieve sector en de marktsector, het doorbreken van leer- en arbeidsovereenkomsten onder aanzienlijke uitbreiding van het leerlingstelsel ook naar functies die binnen de overheid worden uitgeoefend, uitbreiding van het KMBO, verruiming van deeltijdarbeid voor jongeren met aanvullende sociale-zekerheidsuitkering, versnelde doorvoering van arbeidsduurverkortings voor (eventueel per bedrijfstak te quoteren) jongerenbanen en werkgeversgaranties voor stageplaatsen.

Op langere termijn is er meer perspectief. Er lijken zich enige ontwikkelingen

(vervolg op pag. 630)

9) F.H.A.M. Kruse, *Overheidsbeleid inzake jeugdwerkloosheid. Inleiding congres jeugdwerkloosheid, wat doen wij eraan*, Nederlandse Studie Centrum, 7 juni 1984, blz. 5.

10) *Werk en kansen op werk voor jongeren in de industrie en daarbuiten*, 9 mei 1984.

11) J.G. Lambooy, *Werkloosheid in de grote steden: de relatie met technologische en institutionele ontwikkelingen*, blz. 18 e.v. In: *Werkloosheid in de grote steden, verslag van een symposium op 15 februari 1984*, Regionale Raden voor de Arbeidsmarkt Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland.

(vervolg van pag. 629)

ten goede voor te doen. Een eerste lichtpunt is de licht aantrekkende economie die – hoewel mondjesmaat – de werkgelegenheid bevordert. Reeds nu leeft de markt voor uitzendarbeid op, die ten dele als voorloper van vaste dienstverbanden kan worden beschouwd en waarin jongeren een belangrijk aandeel vormen. Ten tweede neemt de flexibiliteit van de arbeidsmarkt toe in de vorm van variabele arbeidsduren, van grotere beloningsdifferentiatie en van minder starre functiestructuren. Zet deze ontwikkeling door dan wordt de starre interne marktstructuur van bedrijven en instellingen met slechts enkele intreepoorten en lange carrièreladders losgeweekt, waar-

door de intrede van jongeren wordt vergemakkelijkt.

Ten slotte kan uit demografische vooruitberekeningen van het Centraal Plan Bureau worden afgeleid dat na 1985 de groei van het arbeidsaanbod van jeugdigen (onder 25 jaar) zal omslaan in een daling. Enigszins wrang kan worden opgemerkt dat de prioritaire positie van jongeren op de arbeidsmarkt op korte termijn gestalte moet krijgen, anders hoeft het niet meer en is het probleem wellicht opgelost voordat effectieve beleidsmaatregelen zijn getroffen. De huidige generatie jongeren is daarvan dan de dupe en wie wenst zo'n maatschappelijke hypotheek op de schouders te nemen!

W. van Voorden